

ЗМІНА ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В КОНТЕКСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИБОРІВ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ІХ СКЛИКАННЯ

Характеризуються результати парламентських виборів в Україні 2019 року. Визначено основні тенденції, особливості перебігу та результати виборів, які призвели до зміни правлячої еліти. У ході аналізу складу Верховної Ради України ІХ скликання продемонстровано окремі кількісні та якісні зміни, які вказують на процес трансформації вітчизняної політичної еліти. Окреслено проблемні питання, що можуть виникнути в результаті швидкої зміни й трансформації політичних еліт.

Ключові слова: політична еліта, трансформація, інформаційна агресія.

Drobotun Dmytro. Change of the political elite in the context of the results of the elections to the Verkhovna Rada of Ukraine of the IX convocation

During the last elections to the Verkhovna Rada of Ukraine a new political force came to the parliament which formed the single-party majority received authority and influence on the formation of national foreign and domestic policy. The article describes the results of the parliamentary election in Ukraine in 2019, demonstrates the main trends, features of the election process and its results that led to the change of the ruling elite. During the analysis of the Verkhovna Rada of Ukraine of the IX convocation, certain quantitative and qualitative changes were demonstrated, which indicate the process of transformation of the domestic political elite. Also the problematic issues that may arise as a result of rapid change and transformation of political elites are outlined.

Key words: political elite, transformation, information aggression.

Демократична система передбачає періодичну зміну політичної влади у державі. Протягом останніх двадцяти років парламентські вибори в Україні були протистоянням здебільшого представників політичних груп, які вже певний період часу були частиною політичної та владної систем. Фактично у владі відбувалося чергування сталих політичних груп, які частково оновлювалися в результаті еволюційного політичного процесу.

Навіть у результаті бурхливих подій двох сучасних українських революцій 2004 та 2014 років не відбулося зміни політичної еліти. В обох випадках владу в державі отримали опозиційні політичні групи, які були частиною політичної системи і мали значний досвід представництва у вищих органах державної влади.

Водночас парламентські вибори у 2019 році, які за зовнішніми формами не мали ознак революційних подій, по суті, призвели до значної зміни політичної еліти як результату невдоволення населення традиційними політичними силами та правлячою елітою. Парламент оновив свій склад на 80,4%, а з-поміж 254 депутатів від політичної партії «Слуга народу», які самостійно сформували парламентську більшість, майже жоден не мав попереднього досвіду роботи у законодавчому органі [1].

Багато науковців вважають такий розвиток подій світовою тенденцією, яка передбачає зміну класичного поняття політичної партії і трансформацію шляхів та методів здобуття політичної влади. Вказані зміни викликані низкою чинників, одним з яких є розвиток інформаційних технологій, які активно залучаються політичними акторами до боротьби за владу.

Аналіз сучасних демократичних політичних систем демонструє поступову втрату політичними партіями власної ідеологічної складової. Дедалі більше політологів зазначають, що політика стає персоналізованою, партії мають лідерський характер, а їхні лідери частіше вдаються до популістських кроків, поєднуючи у своїх програмах та виступах тези, притаманні протиборчим політичним ідеологіям.

В Україні у парламенті IX скликання практично не представлені політичні партії, створені на ідеологічній основі. Окрім одного представника партії «Свобода», якого було обрано за мажоритарною системою. П'ятірка політичних партій, які подолали виборчий бар'єр, мають своїх безальтернативних лідерів: В. Зеленського, Ю. Бойка, Ю.Тимошенко, П. Порошенка та С. Вакарчука, без активної участі яких відповідні політичні сили ризикували залишитися без представників у вищому законодавчому органі. Причому партії «Слуга

народу» та «Голос» створювалися виключно під особистості своїх лідерів та безпосередньо перед виборами.

Аналіз результатів парламентських виборів в Україні за останні 15 років демонструє відносну стабільність в українській політичній еліті. Чи не єдиною суттєвою зміною стали революційні події 2014 року, коли внаслідок зовнішнього впливу та військової агресії з боку Росії частина правлячої еліти, звинувачена у підтримці агресора та насильницьких діях проти учасників масових протестів, була вимушена залишити країну. В результаті владу в державі отримала опозиційна частина політичної еліти.

З 2006 року у Верховній Раді України домінували кілька найбільш впливових політичних акторів: «Партія регіонів» («Опозиційний блок»), «Батьківщина» та «Наша Україна» («Народний фронт», Блок Петра Порошенка, «УДАР»), які протягом більшого часу незалежності нашої країни були основою української політичної еліти.

В результаті виборів 2019 року всі вказані політичні сили потрапили до парламенту, однак вперше за 15 років жодна з них не стала частиною парламентської коаліції та не бере участі у формуванні уряду та інших органів виконавчої влади.

Зазначена кардинальна зміна у структурі політичної еліти може суттєво вплинути на подальший розвиток суспільства та держави, а її наслідки можуть мати незворотний характер для безпеки держави та забезпечення сталого розвитку суспільства.

Саме тому феномен парламентських виборів в Україні 2019 року потребує додаткового вивчення для встановлення комплексу чинників та механізмів, які спроможні суттєво вплинути на формування нових та зміну чинних політичної та владної еліт.

Аналіз складу Верховної Ради України IX скликання одночасно зі змінами партійної належності домінуючої політичної еліти демонструє також низку інших суттєвих кількісних та якісних змін.

Порівняно з попереднім скликанням парламенту середній вік народного депутата знизився на 7,4 роки і становить 41 рік.

Зокрема, на 26% збільшилася наймолодша вікова група депутатів – 21-45 років [2]. Вказані зміни, крім іншого, свідчать про потрапляння до парламенту більшої кількості депутатів, які народилися та формувалися як особистості в період незалежної України та позбавлені прямого впливу радянської системи цінностей на формування світогляду.

Окремої уваги заслуговує збільшення, як загалом серед представників нової політичної еліти, так і серед складу парламенту, кількості представників інформаційних технологій, мас-медіа та індустрії розваг (журналістів, ІТ-спеціалістів, акторів, сценаристів, продюсерів тощо). Можна говорити про прихід до влади «політичної медіаеліти» [3].

З-поміж 262 народних депутатів, які були обрані за списками партії «Слуга народу» або висувалися від партії на одномандатних виборчих округах та сформували парламентську більшість, понад 60 кандидатів у депутати здійснювали чи здійснюють професійну діяльність у сфері інформаційних технологій, мас-медіа, реклами та кіновиробництва. Крім того, близько 10 депутатів надають юридичні та інші послуги проектам із вказаних сфер діяльності [4].

Особливої уваги та окремого дослідження заслуговують результати виборів частини парламенту за мажоритарною системою. Вперше в історії України представники однієї політичної сили перемогли на більшості одномандатних округів. Причому на окремих округах представники партії «Слуга народу», не проводячи активної передвиборчої кампанії, отримали перемогу над досвідченими та популярними на окрузі політиками та бізнесменами, які залучили до процесу виборів значні матеріальні та людські ресурси, мали організовані партійні осередки.

Можна зробити припущення про те, що імідж та популярність лідера партії «Слуга народу», які сформувалися протягом років у результаті його участі як актора у телевізійних проектах, тією чи іншою мірою екстраполювалися на представників політичної сили.

При цьому таке представництво формально не було оформлене досконало. Серед 129 мажоритарних кандидатів від «Слуги народу», яких було обрано до Верховної Ради України, безпартійних було 119. Лише 10 були членами партії «Слуга народу». Аналогічна ситуація і з партійними списками: серед 133 кандидатів 28 є членами партії [5].

Таким чином, парламентські вибори у 2019 році переконливо продемонстрували, що у сучасному світі формування у короткі терміни нової правлячої еліти із несистемних політичних акторів може відбуватися демократичним, виборним шляхом.

З одного боку, така тенденція є позитивною, позаяк відбувається революційна зміна у політичній еліті, що не супроводжується глибокою суспільно-політичною та економічною кризами, а також насильницькими діями в ході боротьби за владу.

Водночас сучасна Україна не має сталої політичної системи, сформованої та збалансованої державної системи, які спроможні нівелювати негативні фактори приходу до влади аматорських політичних сил. Насамперед це стосується дестабілізації ситуації в державі.

Крім того, в умовах військової та інформаційної агресії Російської Федерації проти нашої держави, значного впливу на формування нових політичних акторів та здобуття ними державної влади набувають новітні інформаційні технології та мас-медіа, концентрація державної влади в руках новосформованої політичної еліти, яка не має досвіду управління державою, може нести в собі загрози національній безпеці [6].

Суттєва роль інформаційних технологій та засобів масової інформації у перебігу всіх політичних процесів, у тому числі створення нових політичних акторів та здобуття ними влади, робить Україну вразливою до зовнішнього впливу, насамперед з боку Російської Федерації, яка досить потужно прямо або опосередковано присутня в інформаційному просторі нашої держави.

З огляду на це проблематика швидкої зміни політичної еліти, її трансформації із залученням нових інформаційних технологій та мас-медіа, в тому числі на прикладі останніх парламентських виборів в Україні, є актуальним об'єктом подальших досліджень у сферах політології, соціології, масових комунікацій та національної безпеки. Її всебічне дослідження має дати відповіді на питання щодо причин, умов, механізмів та чинників успішної реалізації проекту зі зміни правлячої та подальшої трансформації політичної еліти. В результаті таких досліджень на державному рівні має бути розроблено та впроваджено низку запобіжників, метою яких є недопущення дестабілізації суспільно-політичної ситуації в державі та мінімізація зовнішнього впливу на формування органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

1. Результати парламентських виборів 2019 року (Офіційний сайт Центральної виборчої комісії України). URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp611pt001f01=919.html>. 2. Народні депутати України (Офіційний сайт Верховної Ради України). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_deputat_list. 3. Юристи, журналісти та фізруки. Яку освіту здобули нардепи VIII скликання. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2018/03/01/infografika/polityka/yurysty-zhurnalisty-ta-fizruky.-yaku-osvitu-otrymaly-nardepy-viii-sklykannya>. 4. Не лише фотографі: професії депутатів нового скликання Ради. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/07/29/infografika/polityka/piarnyky-fotohrafy-zhurnalisty-profesiyi-ta-osvita-novoobranyn-nardepyv>. 5. «Портрет» нового парламенту: якою буде Верховна Рада України 9-го скликання? URL: <https://www.oporaua.org/news/vybory/parlamentski-vybory/parlamentski-vybory-2019/19404-portret-novogo-parlamentu-iakoiu-bude-verkhovna-rada-ukrayini-9-go-sklikannia>. 6. Політики; <https://www.chesno.org/politician/>.

References

1. Rezultaty parlamentskykh vyboriv 2019 roku (Ofitsiyni sait Tsentralnoi vyborchoii komisii Ukrainy). URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp611pt001f01=919.html>. 2. Narodni deputaty Ukrainy (Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_deputat_list. 3. Yurysty, zhurnalisty ta fizruky. Yaku osvitu zdobuly nardepy VIII sklykannia. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2018/03/01/infografika/polityka/yurysty-zhurnalisty-ta-fizruky.-yaku-osvitu-otrymaly-nardepy-viii-sklykannya>. 4. Ne lyshe fotohrafy: profesii deputativ novoho sklykannia Rady. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/07/29/infografika/polityka/piarnyky-fotohrafy-zhurnalisty-profesiyi-ta-osvita-novoobranyn-nardepyv>. 5. «Portret» novoho parlamentu: yakoiu bude Verkhovna Rada Ukrainy 9-ho sklykannia?

URL: <https://www.oporaua.org/news/vybory/parlamentski-vybory/parlamentski-vybory-2019/19404-portret-novogo-parlamentu-iakoiu-bude-verkhovna-rada-ukrayini-9-go-sklikannia>. 6. Polityky; <https://www.chesno.org/politician/>.

Drobotun Dmytro. Change of the political elite in the context of the results of the elections to the Verkhovna Rada of Ukraine of the IX convocation

During the last elections to the Verkhovna Rada of Ukraine a new political force came to the parliament which formed the single-party majority received authority and influence on the formation of national foreign and domestic policy. The article describes the results of the parliamentary elections in Ukraine in 2019, demonstrates the main trends, features of the election process and its results that led to the change of the ruling elite. During the analysis of the Verkhovna Rada of Ukraine of the IX convocation, certain quantitative and qualitative changes were demonstrated, which indicate the process of transformation of the domestic political elite. Also the problematic issues that may arise as a result of rapid change and transformation of political elites are outlined.

In particular, for the first time in Ukrainian history one political force won in most single-member constituencies. At the same time, the image of the political brand “Servant of the People”, under which candidates for people’s deputies were nominated, played an important role. Some candidates did not organise an active election campaign, but won over experienced and popular politicians and business representatives, who attracted significant material and human resources to the election process.

The analysis of the Verkhovna Rada of Ukraine of the IX convocation indicates significant changes in its composition: renewal of the parliament by 80.4%, reduction of the average age of its members by 7.4 years, about 25% of the ruling coalition is the so-called «political media elite».

The article notes that the factors, conditions and mechanisms that led to the rapid and radical change of the political elite in Ukraine deserve for further study. It can explain the nature of the modern trends in political struggle and transformation of political elites and also to form barriers at the state level that will prevent the development of possible negative scenarios for state security as a result of assumption of power by inexperienced politicians.

Key words: political elite, transformation, information aggression.